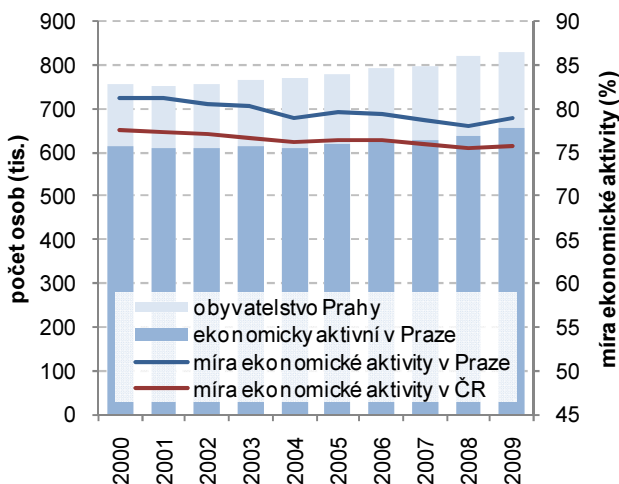

1. VELIKOST PRACOVNÍ SÍLY

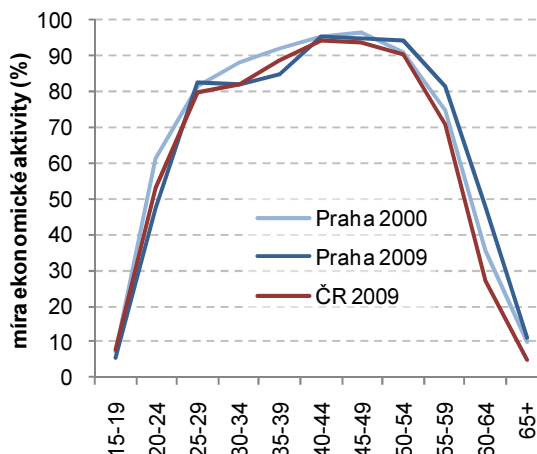
Pracovní síla v hlavním městě dlouhodobě vzrůstá

Pracovní síla vyjadřuje pracovní potenciál obyvatel v území. Zahrnuje ekonomicky aktivní osoby (zaměstnaní a nezaměstnaní). V hlavním městě Praze čítala pracovní síla **v roce 2009 680,8 tis. osob, v roce 2000 to bylo 640,3 tis. osob.** V následujících letech jejich počet mírně kolísal. Během posledních deseti let byl stav pracovní síly nejnižší v roce 2004 (625,6 tis. osob). Od tohoto roku počet ekonomicky aktivních osob setrvale roste. Počtem obyvatel tvoří Praha 11,9 % celkového počtu obyvatel České republiky. **Pracovní silou se na celku ČR hlavní město podílí 12,9 %.** Tento podíl se dlouhodobě mírně zvyšuje.

Graf č. 1 Ekonomicky aktivní obyvatelstvo ve věku 20 až 64

Graf č. 2 Míra ekonomické aktivity podle věku v letech 2000 a 2009

Zvýšená účast starších osob na trhu práce

Celková míra ekonomické aktivity v Praze po roce 2000 mírně klesala, mezi roky 2008 a 2009 došlo k jejímu růstu přibližně na úroveň hodnot z roku 2000. Podobně se vyvíjela míra ekonomické aktivity ve skupinách podle věku. Oproti situaci v celé ČR je míra ekonomické aktivity nižší v Praze ve věkové skupině 20-24 let (**příprava na budoucí zaměstnání**) a ve věku 35-39 let (**odložená péče o děti**). Naopak v Praze pozorujeme **výrazně vyšší míru participace na trhu práce u věkových skupin 50letých a vyšších.** Na zvýšení počtu práce schopného obyvatelstva může působit i přechod osob ze skupiny ekonomicky neaktivních osob mezi nezaměstnané.

Ekonomická aktivita se dlouhodobě nemění, v Praze je cca o 4 procentní body vyšší než v ČR celkem

Ekonomickou aktivitou je účast obyvatel na trhu práce. Její rozsah se vyjadřuje pomocí míry ekonomické aktivity, což je podíl zaměstnaných a hledajících práci k celkovému počtu osob, kteří se **trhu práce mohou účastnit** (osoby 15leté a starší). Je zřejmé, že ekonomická aktivita je závislá na věkovém složení obyvatel. V Praze se míra ekonomické aktivity **v průběhu let 2000-2009 výrazně nemění, dlouhodobě se pohybuje kolem 62 %.** Rovněž za republiku celkem nedochází ke změnám tohoto podílu, který se pohybuje pod úrovní v Praze. V roce 2009 byla míra ekonomické aktivity obyvatel Prahy 62,6 %, v ČR 58,7 %. V této celkové hodnotě jsou zahrnuti i věkové skupiny obyvatel, u kterých je míra ekonomické aktivity výrazně nižší (mladí se připravují na budoucí povolání, starší osoby odcházejí do důchodu). Ekonomická aktivita je vyšší ve věkové **skupině 20-64letých, která lépe postihuje skupinu obyvatel, kterým ve vstupu na trh práce nebrání příprava na povolání ani odchod do důchodu.** Ekonomicky aktivních v této skupině je **v Praze 78,9 %** osob oproti 75,8 % v průměru za ČR. Míra ekonomické aktivity této věkové skupiny mezi jednotlivými roky v období 2000-2009 kolísala, v roce 2009 byla v podstatě na stejné úrovni jako v roce 2000.

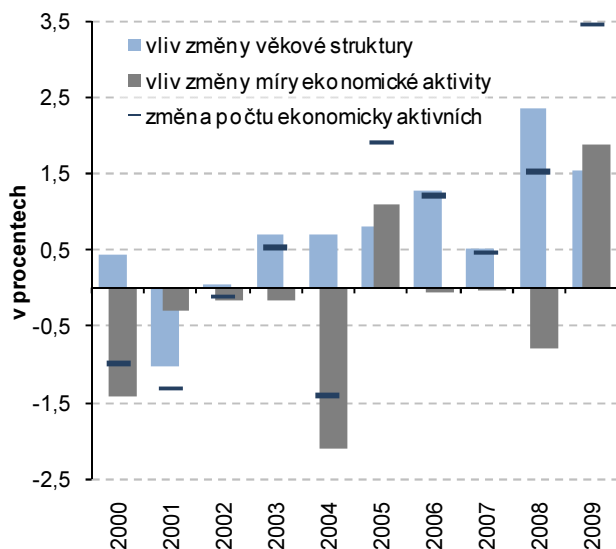
Na vysoký počet ekonomicky aktivních osob působí pozitivně změny ve věkové struktuře osob, míra ekonomicky aktivních osob se nemění

Změny úrovně ekonomické aktivity je možné rozložit na působení dvou faktorů – změny věkového složení obyvatel a změny míry ekonomické aktivity podle věku. V Praze pozorujeme zejména příznivé působení změny ve struktuře obyvatel podle věku. V průběhu posledních deseti let došlo k **posílení skupin obyvatel ve skupinách věku, kde je tradičně míra ekonomické aktivity vysoká** (zvýšení počtu osob ve věku 25-54 let o 40 tisíc, v relativním vyjádření zvýšení zastoupení této skupiny o 0,9 procentního bodu). **Míra ekonomické aktivity se v jednotlivých skupinách věku vyvíjela rozdílně, u starších osob mírně rostla, u mladších došlo k poklesu.** Působení klesající míry ekonomické aktivity působí negativně a snižuje celkový počet ekonomicky aktivních osob. Na konci sledovaného období se osoby 15leté a starší ve větší míře snažily účastnit trhu práce. **Mezi roky 2008 a 2009 došlo k synergickému efektu působení pozitivních změn ve věkové struktuře osob i ve zvýšení míry ekonomické aktivity.** Rozklad působení faktorů je zobrazen v grafu níže, kde jsou zobrazeny meziroční změny ekonomicky aktivních osob.

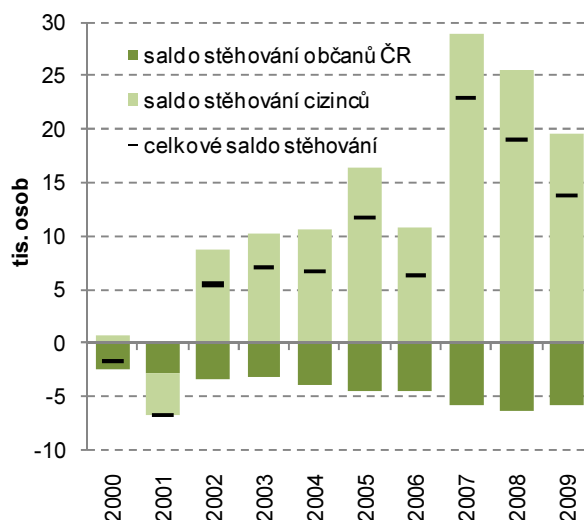
Ekonomická aktivita obyvatel Prahy je ovlivněna delší dobou přípravy na zaměstnání a setrváním starších pracovníků na trhu práce

Míra ekonomické aktivity obyvatel Prahy je mírně nad průměrem celé ČR. To se týká i většiny věkových skupin obyvatel. Odlišná situace je ve skupině osob ve věku 20-24 let, kde je v Praze nižší zapojení na trhu práce (47,6 % ekonomicky aktivních v Praze, v ČR 53,1 %), pravděpodobně s **prodloužením doby přípravy na budoucí zaměstnání.** Tento rozdíl se během posledního desetiletí snížil. Nižší míra ekonomické aktivity v Praze je i ve skupině osob 35-39letých, kde se může projevovat **odklad založení rodiny pražských obyvatel nebo lepší materiální zajištění skupin obyvatel** (v ČR celkem 88,8 %, v Praze 84,6 %). Naopak výrazně vyšší je míra ekonomické aktivity v Praze u osob ve věku 55 let a více. **Obyvatelé Prahy zůstávají aktivní na trhu práce do vyššího věku.** Míra ekonomické aktivity osob ve věku 55 let a více byla v roce 2009 v Praze 36,5 %, v ČR celkem 26,5 %.

Graf č. 3 Vliv změny míry ekonomické aktivity a věkové struktury na velikost pracovní síly v Praze mezi jednotlivými roky

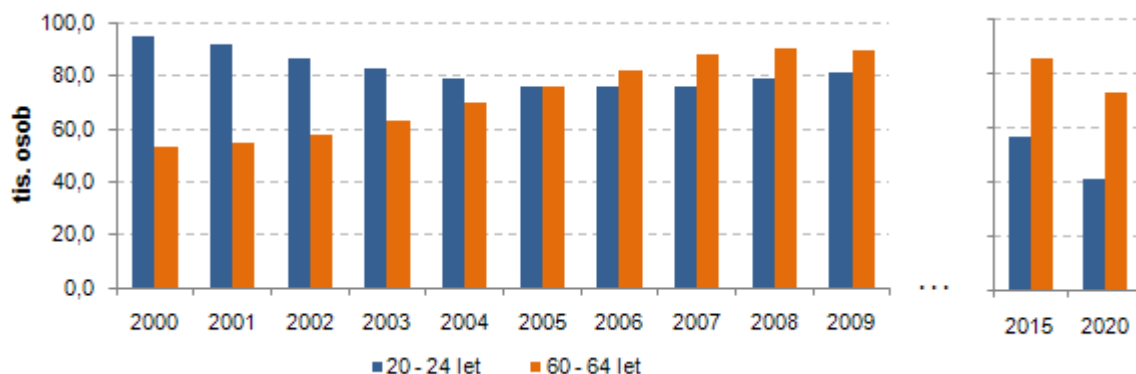
Graf č. 4 Saldo stěhování v Praze podle státní příslušnosti

Z trhu práce odcházely silné válečné ročníky a přicházely slabší ročníky 80. let

V uplynulém desetiletí se v Praze i celé ČR zvyšoval počet osob ve věku 60-64 let. Jedná se o osoby důchodového věku, které odcházejí nebo v dohledné době budou **odcházet z trhu práce.** Na opačném konci praceschopného obyvatelstva podle věku je skupina osob, které ukončují svojí přípravu na budoucí povolání a představují **skupinu, u které se očekává, že právě vstupuje nebo brzy vstoupí na trh práce.** Mladých lidí (potenciální nově příchozí na trh práce) postupně ubývá. Podle projekce obyvatelstva ČR (která nezohledňuje případnou migraci obyvatel) by mělo v následujících letech nadále docházet k celkovému **poklesu obyvatel.** Zároveň by mělo docházet ke **zvětšování nesouladu mezi potenciálně novou (osoby ve věku 20-24 let) a odcházející pracovní silou (60-64 let).**

Graf č. 5 Vývoj počtu obyvatel ve věku 20-24 let a 60-64 (přicházející a odcházející z trhu práce)

Současný populační vývoj (bez vlivu migrace) povede k poklesu pracovní síly v Praze

V Praze je silné zastoupení věkových skupin více aktivních na trhu práce, u ekonomicky neaktivních osob začíná výrazně převažovat starší složka nad mladou

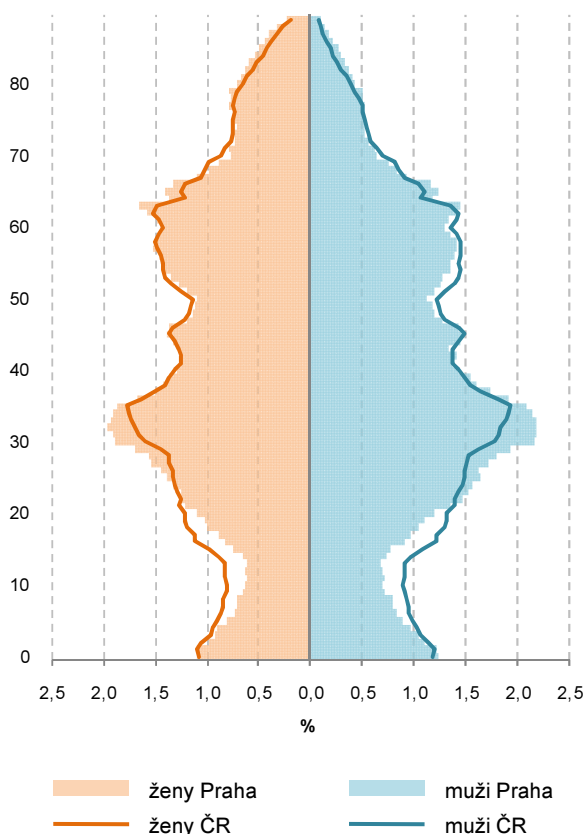
Díky kladným saldům stěhování se v Praze zvýšil počet obyvatel v letech 2002-2009 o 8 %

Projekce obyvatel přináší informaci o budoucí velikosti a věkové struktuře obyvatel regionů v ČR (bez vlivu migrace osob). Za předpokladu nezměněné míry ekonomické aktivity (v roce 2009) podle věku obyvatel by tak došlo k **poklesu pracovní síly** ze současných cca 680 tis. osob na **656 tis. v roce 2015** a další pokles na **631 tis. osob zapojených na trhu práce (ať už zaměstnaných nebo hledajících práci) v roce 2020**.

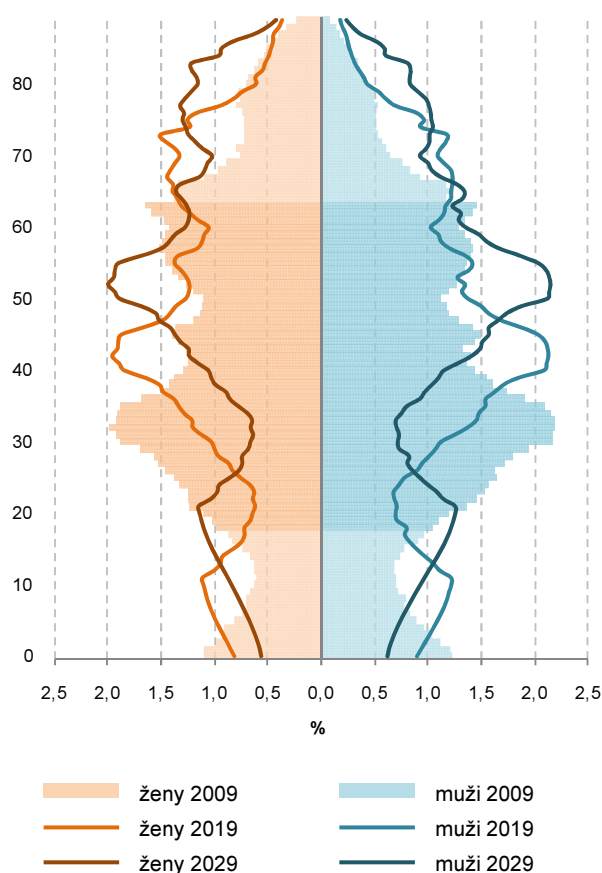
V roce 2009 byl **index ekonomického zatížení v Praze 39,9**. Index udává kolik osob ve věku 0-14 a 65 a více let (většinou neaktivní na trhu práce) připadá na 100 osob ve věku 15-64 let (vysoká míra participace na trhu práce). Index ekonomického zatížení je v Praze pod celorepublikovým průměrem. Podle projekce obyvatel by tento poměr již za deset let mohl výrazně stoupnout na cca 60. V následujících letech by se tento poměr již zvyšoval pomaleji. **Do důchodu budou nadále odcházet silnější poválečné ročníky, tento úbytek bude nedostatečně kompenzován předpokládaným nízkým počtem narozených dětí** (později vstupujících na trh práce). Index stáří udává poměr osob ve věku nad 65 let k dětem do 15 let věku. Ukazatel podává informaci o obměně pracovní síly. Již v roce 2009 v Praze převažovali staří nad mladými, **index stáří byl 129,5**. Podle projekce by se do deseti let zvýšil nad 142 a v dalších letech by následoval strmější nárůst převahy důchodců nad dětmi. V průměru je v **České republice vyrovnanější poměr mezi staršími a mladšími generacemi, než je tomu v hlavním městě**. Výše zmíněné hodnoty pocházejí z projekce obyvatel bez zahrnutí migrace. Zejména v Praze však migrace významně ovlivňuje počet obyvatel, jeho věkové složení i velikost pracovní síly.

Zvyšující se počet obyvatel Prahy je způsoben především kladným saldem stěhování. V roce 2009 se počet obyvatel hlavního města Prahy zvýšil přirozeným pohybem o 2 tisíce, migrací o 14 tisíc. Obrát migrace (souhrn přistěhovaných a vystěhovaných) je v případě hlavního města vysoký (v roce 2009 činil více než 60 tisíc osob), dlouhodobě převažují přistěhovaní do hlavního města nad osobami z Prahy vystěhovanými. **Celkem za období 2002-2009 (od sčítání v roce 2001) se počet obyvatel Prahy pouhou migrací zvýšil o 93 tisíc osob**, což je v relativním vyjádření přírůstek o 8,0 %. Celkový přírůstek obyvatel hlavního města byl v tomtéž období 7,7 %, neboť přirozenou měnou (přes příznivý vývoj posledních let) se počet obyvatel hlavního města snížil.

Graf č. 1 Věková struktura obyvatel v roce 2009

Graf č. 7 Vývoj věkové struktury obyvatel v Praze

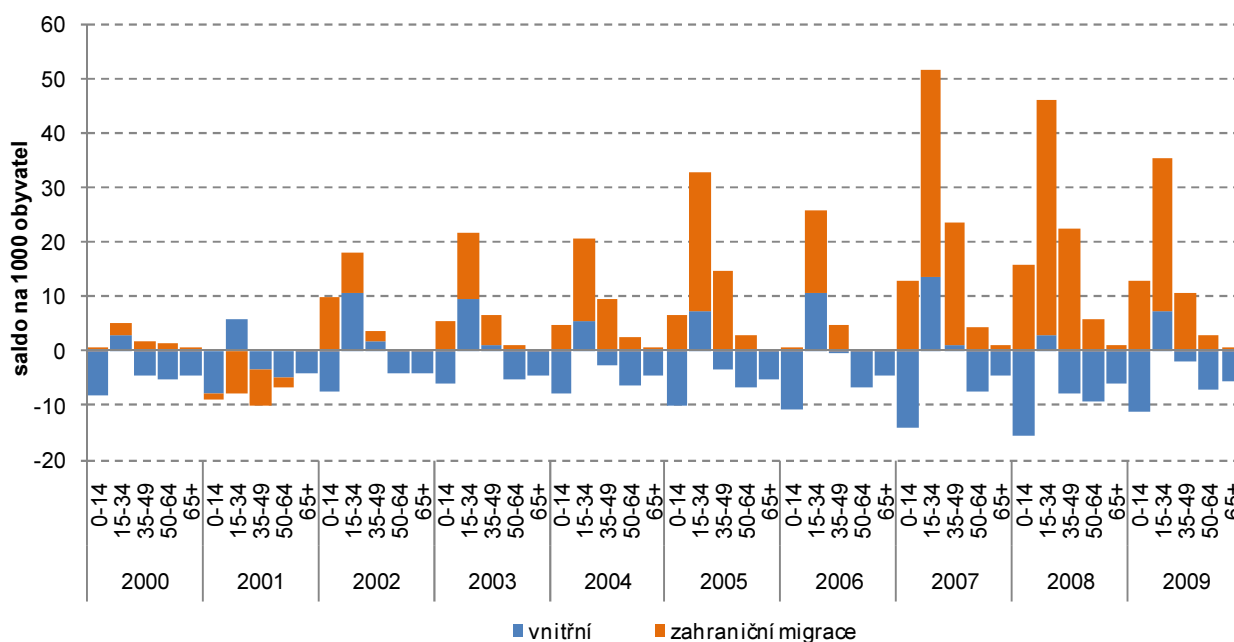
Kladný přírůstek stěhováním byl způsoben hlavně zahraniční migrací (podle místa stěhování) a migrací cizinců (podle státní příslušnosti)

Počet obyvatel Prahy se v posledním desetiletí zvyšoval kladným saldem zahraniční migrace. Do **Prahy přicházelo více lidí ze zahraničí, než jich do zahraničí odcházelo**. Opačně působila vnitřní migrace, kdy převyšoval počet obyvatel Prahy, kteří se stěhovali do jiných krajů ČR, než jich do Prahy z ostatních regionů ČR přicházelo. Toto rozdělení se úplně nekryje se stěhováním podle státní příslušnosti stěhujících se osob. **I v obdobích, kdy saldo zahraniční migrace bylo záporné, saldo stěhování osob se státní příslušností jinou, než byla česká, bylo kladné.** Zejména v posledních letech docházelo k přesunu cizinců z ostatních krajů do hlavního města. Jediným krajem s výrazně kladným saldem vnitřní migrace je kraj Středočeský, kam přicházejí nejen obyvatelé hlavního města, ale do blízkosti pražského pracovního trhu se stěhují i lidé z ostatních krajů ČR.

Celkové saldo migrace v letech 2000-2009 bylo v Praze 84 tis. osob, saldo migrace osob ve věku 20-29 let činilo 67 tis. osob

Kladné saldo zahraniční migrace se objevuje v roce 2002 a od tohoto roku (s výjimkou v roce 2006) se tyto přírůstky zvyšovaly až do roku 2008. Mezi roky 2008 a 2009 došlo k mírnému poklesu salda zahraničního stěhování. Změna počtu obyvatel Prahy stěhováním je závislé rovněž na věku osob, které do regionu přicházejí a z regionu odcházejí. **Nejintenzivnější byly v hlavním městě přírůstky osob ve věku 20-29 let.** Obyvatel Prahy ubývalo vlivem negativního salda migrace u osob ve věku 0-14 let a u osob starších 49 let. Saldo stěhování podle věku je ovlivněné i druhem migrace. **Zahraněční migrací přibýlo obyvatel Praha ve všech věkových skupinách. Vnitřní migrace přispívala ke zvýšení počtu obyvatel Prahy ve věkové skupině 20-34letých osob.** Celkový přírůstek stěhováním byl v Praze za období 2000-2009 kladný u všech pětiletých věkových skupin v rozmezí 15-49 let.

Graf č. 8 Saldo stěhování podle věku a druhu stěhování v letech 2000-2009

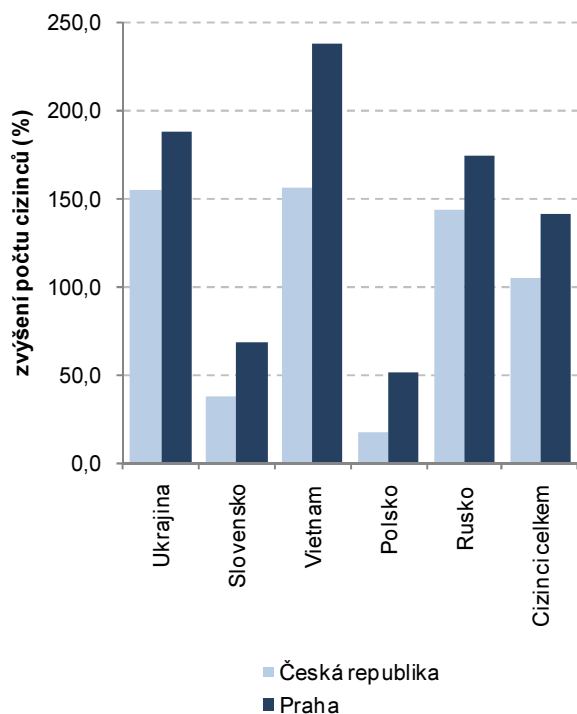
Zvýšení počtu cizinců bylo v Praze nadprůměrné; v Praze žije 34 % celkového počtu cizinců v ČR

Vlivem významných kladných sald migrace cizích státních příslušníků v letech 2000-2009 došlo ke zvýšení počtu cizinců v ČR i jednotlivých krajích. V roce 2000 žilo v Praze 57,6 tisíce cizinců, 28,7 % celkového počtu v ČR celkem. **Během posledních deseti let se jejich počet v Praze zvýšil o 90,5 tisíc, což představuje 157procentní nárůst.** Podíl cizinců žijících v Praze na celkovém počtu se rovněž zvýšil, na 34,2 % z celkového počtu 432,5 tisíc cizinců v ČR. V celé ČR došlo ke zvýšení počtu cizinců o 115 %, největší nárůst počtu byl zaznamenán v Plzeňském kraji (o 209 %). Od roku 2004 se tempo růstu počtu cizinců v Praze zvyšovalo až do roku 2007.

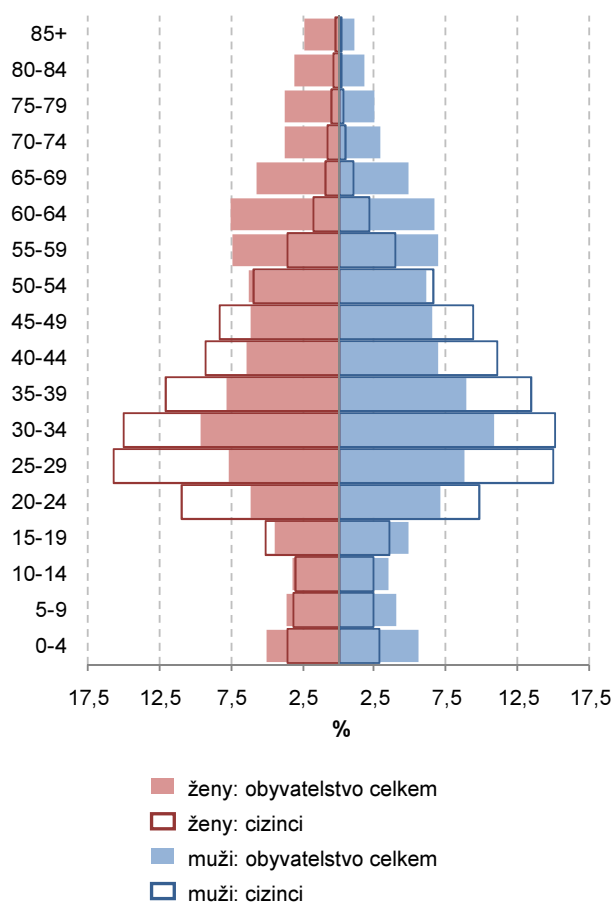
Nejpočetnější skupinou cizinců v Praze jsou Ukrajinci; nejintenzivněji se zvyšuje počet Vietnamců

Zvýšení počtu cizinců bylo odlišné v závislosti na státním občanství. Nejvyšší relativní nárůst v období 2001-2009 v ČR zaznamenali Vietnamci, Ukrajinci a Rusové. Stejně pořadí platilo i pro území hlavního města, intenzita zvýšení počtu byla vyšší. Nerovnoměrné zvyšování počtu cizinců podle státní příslušnosti proměnilo jejich strukturu v České republice i Praze. Zatímco v roce 2001 byli nejpočetnější skupinou cizinců v České republice Slováci (25,3 %), v roce 2009 již to byli Ukrajinci (30,5 %). Zvýšilo se i zastoupení Vietnamců. **V Praze se zvýšilo zastoupení Ukrajinců (34,0 % v roce 2009), kteří již v roce 2001 tvořili nejpočetnější skupinu cizinců. Druhou nejpočetnější skupinou jsou Slováci (12,1 %), významné zvýšení počtu Rusů v Praze znamenalo i jejich vyšší zastoupení mezi cizinci žijícími v Praze (11,8 %).** Z celkového přírůstku cizinců v Praze v období 2001-2009 tvořily téměř 2/5 Ukrajinci, dále se na přírůstku počtu cizinců nejvíce podíleli Rusové, srovnatelný byl absolutní přírůstek Vietnamců a Slováků. **Praha patří k regionům, kde pozorujeme nižší zastoupení cizinců ze zemí EU mezi celkovým počtem cizinců.** Zejména v příhraničních oblastech ČR sousedících s Polskem a Slovenskem je podíl cizinců ze zemí EU vyšší.

Graf č. 9 Relativní změna počtu cizinců podle vybraných státních občanství

Graf č. 10 Věková struktura obyvatel Prahy a cizinců v Praze v roce 2009

Mezi cizinci je větší zastoupení věkových skupin, kde je tradičně vysoká míra ekonomické aktivity

Věkové složení cizinců je typické významně větším zastoupením osob v produktivním věku 20-49 let, velmi malým zastoupením osob starších 54 let a rovněž menším podílem dětské složky. Taková charakteristika napovídá, že cizinci, jejichž počet se v ČR i Praze zvyšuje, jsou motivováni k příchodu zejména možností nalézt práci. Zastoupení dětí v populaci poukazuje na očekávání cizinců, že zde zůstanou na delší dobu (natrvalo). Takové chování a očekávání se liší i v závislosti na státní příslušnosti cizinců. Slováci přicházejí ve větší míře na kratší dobu za účelem práce či studia. Naopak **plošší rozložení populace cizinců podle věku napovídá většímu zastoupení dětí i starších osob, tedy přítomnost celé rodiny**, což zvyšuje pravděpodobnost setrvání v České republice. Takové složení je možné pozorovat například u Rusů či Vietnamců. U Vietnamců je snížené zastoupení starších osob, což může souviset s dobou, kdy první lidé z této země přicházeli do Čech.

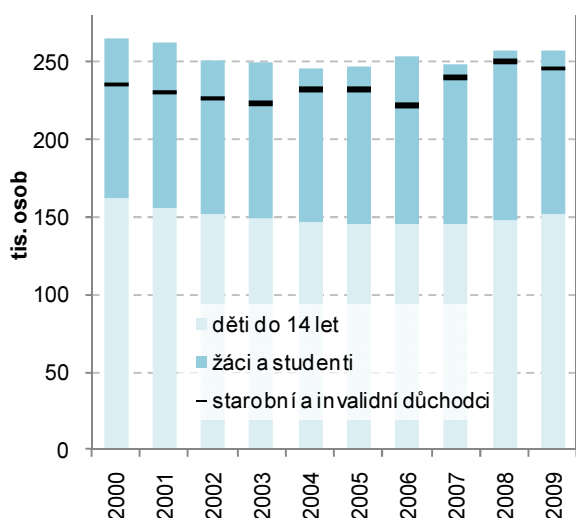
Ekonomicky neaktivních přibývá proporcionalně celkovému počtu obyvatel, rozsah ,neaktivity' se nemění

Ekonomicky neaktivní osoby tvoří doplněk k osobám ekonomicky aktivním. Ekonomická aktivita se sleduje u osob starších 15 let. **V Praze je rozsah ekonomické ,neaktivity' tradičně nižší (37 % z celkového počtu obyvatel 15letých a starších se nepodílí na trhu práce) než je tomu v průměru za celou republiku** (což vyplývá ze zvýšené míry ekonomické aktivity obyvatelstva). V průběhu sledovaného období se rozsah neaktivity výrazně neměnil, v letech 2006-2008 docházelo k mírnému růstu podílu neaktivních osob, tento pozvolný nárůst byl přerušen poklesem mezi roky 2008-2009. **Děti do 15 let věku a ekonomicky neaktivní osoby tvoří v Praze 45% celkového počtu osob žijících v Praze**, rovněž tento podíl se v průběhu posledních let téměř nezměnil. Osoby ekonomicky neaktivní tvoří převážně ženy (64 %), což vyplývá z role mužů a žen v rodině. Rovněž u tohoto rozdělení neaktivních osob nepozorujeme změnu trendu ani odchylku od celorepublikového stavu.

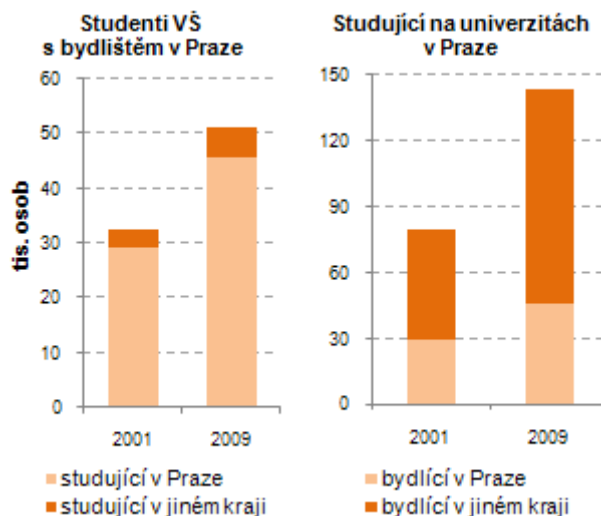
Změna struktury ekonomicky neaktivních osob podle důvodu odráží vývoj věkové struktury obyvatel Prahy

V průběhu posledních deseti let se mírně proměnilo složení neaktivních osob podle důvodu neaktivity. **Nejpočetnější skupinou osob neaktivních na trhu práce jsou důchodci, kteří se na celkovém počtu ekonomicky neaktivních osob podíleli v roce 2009 60,4 % (mírný pokles zastoupení proti roku 2000).** Jak počtem, tak podílem na celkovém počtu oslabily skupiny žáků základních a středních škol. Naopak došlo ke **zvýšení počtu i zastoupení vysokoškolských studentů (12,2 % ekonomicky neaktivních v roce 2009) a osob na rodičovské dovolené (6,8 %).** Změna složení ekonomicky neaktivních osob v určité míře odráží změnu věkového složení obyvatel Prahy. Důvody neaktivity na trhu práce odráží, v jaké fázi života se jedinec nachází. Zvýšené zastoupení ekonomicky neaktivních osob ve věku 30-44 let je doprovázeno zvýšeným počtem osob na rodičovské dovolené v Praze, kde mladé páry zakládají rodiny v pozdějším věku než v průměru v celé republice.

Graf č. 11 Budoucí a minulé pracovní síla Prahy – ekonomicky neaktivní (v tis. osob)

Graf č. 12 Studenti vysokých škol v Praze podle místa školy a bydliště

Příprava na budoucí povolání se prodlužuje

Zvýšení zastoupení studujících mezi osobami ekonomicky neaktivními odráží obecnou tendenci věnovat více let přípravě na budoucí povolání. **Průměrný počet let docházky do škol je nejvyšší u věkové skupiny 30-39letých (13,9 roku), v následujících věkových skupinách dochází k jeho poklesu.** Tyto rozdíly souvisí s omezenou **dostupností vzdělání** v době komunistického režimu a v posledních dvou dekádách (po roce 1989) změnou orientace ekonomiky, což je doprovázeno **zvýšenými nároky na vzdělání pracovní síly.** Zvýšila se dostupnost vysokoškolského vzdělání. Oproti osobám odcházejícím do důchodu je u osob ekonomicky aktivních vyšší podíl osob vysokoškolsky vzdělaných a osob s maturitou, nižší je zastoupení osob se základním vzděláním a středoškolským bez maturity.

Na vysokých školách v Praze studuje cca 100 tis. studentů z jiných krajů; studenti z Prahy studují na školách v jiných krajích minimálně

Hlavní město je centrum vysokoškolského vzdělávání republiky. **Na školách se sídlem v Praze studují obyvatelé celé republiky.** Kapacita těchto škol tomu odpovídá a studenti pražských vysokých škol s bydlištěm v Praze tvořili v roce 2009 necelou třetinu celkového počtu studentů těchto škol. **Dostupnost vysokoškolského vzdělání pro obyvatele Prahy je důvodem i nízkého podílu Pražanů studujících na vysokých školách v jiných krajích** (v roce 2009 cca desetina vysokoškolských studentů z Prahy studovala na škole v jiném kraji ČR). Během období 2000-2009 došlo k výraznému **zvýšení počtu pražských vysokoškoláků** (v období 2000-2009 se počet vysokoškolských studentů s bydlištěm v Praze zvýšil o 57,2 %), zároveň došlo i ke zvýšení **kapacit vysokých škol na území hlavního města** (o 81,0 %). **Rozsah, v jakém obyvatelé studují na vysokých školách,** je možné odhadnout na základě podílu vysokoškolských studentů na počtu osob ve věku obvyklého studia na vysoké škole (20-29 let). V Praze (27,8 studentů VŠ na 100 obyvatel ve věku 20-29 let) je z tohoto pohledu zájem o vysokoškolské studium **nad průměrem ČR (24,0).**